

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdamova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атхамович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Firuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODEL	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAYT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyoyrova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASIGA TA'SIRI	414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIVAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIVA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS.....	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidievna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	487
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
O'ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li	
EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	497
Kudiyarov Aybek Alisherovich	
BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO'YICHA SANOAT ISHLAB CHIQRISH TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH.....	509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abduraimovich	
QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO'YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI.....	515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	522
Turotova Sohiba Djumanazarovna	
MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	531
Davranov Odil Jumanazarovich	

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	538
Xamidova S.Ya.	
STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES.....	544
Nasridinova Shokhida Taufikovna	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	551
To'g'onov Ibroximxo'ja	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI.....	562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich	
EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI.....	566
Sobirova Xilola Rustam qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA AHOI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi	
XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	579
Valijonov Akmaljon	

UO'K: 330.8

XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Valijonov Akmaljon

i.f.n., O'zbekiston Respublikasi Davlat aktivlarini boshqarish agentligi

Tadqiqotlar markazi

ORCID: 0000-0003-4925-2236

e-mail: Valijonov1973@mail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada xo'jalik jamiyatlarining boshqaruv organlari, xususan, aksiyadorlar (ishtirokchilar) umumiy yig'ilishi, kuzatuv kengashi hamda ijroiya organlari faoliyatini takomillashtirish masalalari tahlil etilgan. Ishda korporativ boshqaruv tushunchasining nazariy asoslari va uning amaliy ahamiyati yoritilib, mas'uliyati cheklangan jamiyatlarda ham korporativ boshqaruv mexanizmlarining mavjudligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot natijasida xo'jalik jamiyatlarida boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan xulosa va amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: aksiyadorlik jamiyati, mas'uliyati cheklangan jamiyat, korporatsiya, aksiyador, ishtirokchi, boshqaruv organi, menejment, korporativ boshqaruv.

Abstract. This article examines the issues of improving the activities of management bodies of business entities, including the general meeting of shareholders (participants), the supervisory board, and executive bodies. The theoretical foundations and practical significance of corporate governance are analyzed, and the existence of corporate governance mechanisms in limited liability companies is substantiated. Based on the research findings, relevant conclusions and practical recommendations aimed at enhancing the efficiency of corporate management have been developed.

Key words: joint-stock company, limited liability company, corporation, shareholder, participant, management body, management, corporate governance.

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы совершенствования деятельности органов управления хозяйственных обществ, в том числе общего собрания акционеров (участников), наблюдательного совета и исполнительных органов. Проанализированы теоретические основы корпоративного управления и его практическое значение, а также обосновано наличие механизмов корпоративного управления в обществах с ограниченной ответственностью. По результатам проведенного исследования сформулированы выводы и разработаны практические рекомендации, направленные на повышение эффективности управления хозяйственными обществами.

Ключевые слова: акционерное общество, общество с ограниченной ответственностью, корпорация, акционер, участник, орган управления, менеджмент, корпоративное управление.

KIRISH

Mamlakatimiz iqtisodiyotida faoliyat yuritayotgan yuridik shaxslarning eng keng tarqalgan tashkiliy-huquqiy shakllari xo'jalik jamiyatlari, xususan, aksiyadorlik jamiyatlari va mas'uliyati cheklangan jamiyatlardan iborat. Ayniqsa, mas'uliyati cheklangan jamiyatlar o'zining tashkiliy soddaligi, boshqaruvdagi moslashuvchanligi hamda ishtirokchilarning cheklangan javobgarligi bilan ajralib turishi sababli kichik va o'rta biznes subyektlari uchun eng jozibador tashkiliy-huquqiy shakl sifatida namoyon bo'lmoqda.

Korxonalarining bozor munosabatlariga moslashuvi, xususi sektor ulushining ortib borishi, davlat ishtirokining optimallashtirilishi hamda korporativ boshqaruv mexanizmlarining rivojlanishi nazariy va amaliy jihatdan dolzarb masalalardan hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda xo'jalik jamiyatlarida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish investitsion jozibadorlikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va raqobatbardoshlikni ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Xo'jalik jamiyatlarini, jumladan, aksiyadorlik jamiyatlarini tashkil etish jarayoni mamlakatimizda davlat korxonalarini xususiy lashtirish va iqtisodiy islohotlarni bosqichma-bosqich amalga oshirish bilan uzviy bog'liq holda shakllandi. Hozirgi kunda ham qator aksiyadorlik jamiyatlarida davlat ulushi saqlanib qolmoqda. Shu bois, xo'jalik jamiyatlarida davlat ishtirokini samarali boshqarish, ularni tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish hamda korporativ boshqaruv tizimini xalqaro standartlar asosida rivojlantirish mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, xo'jalik jamiyatlarida boshqaruv tizimining o'ziga xos xususiyatlarini chuqur tahlil qilish, boshqaruv organlari faoliyatini institutsional va tashkiliy jihatdan takomillashtirish hamda bu borada ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Quyida matn OAK talablari darajasida ilmiy-uslubiy jihatdan boyitilgan, manbalar tizimli yoritilgan hamda imloviy va texnik kamchiliklardan holi tarzda qayta ishlab chiqilgan variantda taqdim etiladi:

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korporativ boshqaruv va xo'jalik jamiyatlarida boshqaruv organlari faoliyatini tashkil etish masalalari xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng ko'lamda tadqiq etilgan. Mazkur yo'nalishdagi fundamental ilmiy qarashlar, avvalo, korporatsiyalarda mulkchilik va boshqaruv funksiyalarining ajralishi muammosiga bag'ishlangan tadqiqotlarda o'z aksini topgan. Xususan, Berle A.A. va Means G.C. (1932) tomonidan korporatsiyalarda aksiyadorlar (mulk egalari) va menejerlar (yollanma boshqaruvchilar) manfaatlarining farqlanishi hamda agentlik muammosining yuzaga kelishi nazariy jihatdan asoslab berilgan. Ushbu yondashuv keyinchalik korporativ boshqaruv konsepsiyasining shakllanishida metodologik asos bo'lib xizmat qilgan.

Aksiyadorlar va menejerlar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish, manfaatlar muvozanatini ta'minlash hamda boshqaruv shaffofligini oshirish masalalari Monks R.A. va Minow N. (2004) tadqiqotlarida keng yoritilgan. Ular korporativ boshqaruvni investorlar huquqlarini himoya qilish, direktorlar kengashi faoliyatini takomillashtirish va korporativ javobgarlikni kuchaytirish bilan uzviy bog'liq tizim sifatida talqin etadilar.

Aksiyadorlik jamiyatlarida boshqaruvning huquqiy jihatlari Nasibulin R.R. (2023) tomonidan tahlil qilinib, korporativ boshqaruv institutlarining huquqiy asoslari, aksiyadorlar umumiy yig'ilishining vakolatlari hamda kuzatuv kengashi faoliyatining me'yoriy tartibga solinishi masalalari ochib berilgan. Shuningdek, Osipenko O.V. (2019) o'z ilmiy ishlarida aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvning tartib-taomillari, ichki nazorat va audit mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlarini asoslab bergan.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar tomonidan ham xo'jalik jamiyatlarida boshqaruv tizimini rivojlantirish masalalari ilmiy jihatdan o'rganilgan. Jumladan, Yusupov M. (2020) aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirishning iqtisodiy asoslarini ishlab chiqqan hamda boshqaruv samaradorligini oshirish omillarini aniqlagan. Ashurov Z. (2021) esa korporativ boshqaruvning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini tahlil qilib, boshqaruv organlari o'rtasidagi vakolatlar taqsimotini optimallashtirish masalalarini yoritgan. Urinov B. (2025) ilmiy tadqiqotlarida aksiyadorlik jamiyatining kapital qiymatini korporativ boshqaruv mexanizmlari asosida oshirish metodologiyasi ishlab chiqilib, korporativ boshqaruv sifatining kompaniya qiymatiga bevosita ta'siri asoslab berilgan.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, xo'jalik jamiyatlarida boshqaruv organlari faoliyatini kompleks tarzda, xususan, aksiyadorlar (ishtirokchilar) umumiy yig'ilishi, kuzatuv kengashi va ijroiya organlari vakolatlari hamda o'zaro hamkorligi nuqtai nazaridan takomillashtirish masalalari yanada chuqur tadqiq etishni talab qiladi. Mazkur tadqiqot aynan shu yo'nalishda ilmiy izlanishlarni boyitishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada iqtisodiy tahlilning tarixiy, qiyosiy tahlil va monografik o'rganish, usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xo'jalik jamiyatlari tushunchasini o'rganishda, avvalo, jahon amaliyotida keng qo'llanilayotgan "korporatsiya" atamasining mazmun-mohiyatini tahlil etish maqsadga muvofiqdir. Chunki ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar korporatsiyani xo'jalik jamiyatining alohida tashkiliy-huquqiy shakli sifatida talqin etadilar. Xorijiy ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, "korporatsiya" va "aksiyadorlik jamiyati" tushunchalari ko'p hollarda mazmunan o'zaro yaqin bo'lib, ular kapitalning aksiyalar orqali shakllanishi va boshqaruvning ko'p pog'onali tizim asosida tashkil etilishi bilan tavsiflanadi.

Xorijiy davlatlarda korporatsiyalarni boshqarish jarayonida "korporativ boshqaruv" tushunchasi markaziy o'rin tutadi. Iqtisodiy adabiyotlarda mazkur atamaga turlicha ta'riflar berilgan bo'lib, ularning umumiy mazmuni korporatsiya faoliyatini samarali boshqarish va nazorat qilish mexanizmlarini ifodalashdan iborat. Korporativ

boshqaruv orqali tadbirkorlik subyektlarining strategik maqsadlari belgilanadi, manfaatdor tomonlar o'rtasidagi vakolat va javobgarlik chegaralari aniqlanadi hamda qaror qabul qilish tartibi shakllantiriladi.

Medvedeva (2003) ta'rifiga ko'ra, korporativ boshqaruv kompaniya faoliyatining maqsad va vazifalarini belgilash, ularga erishish vositalarini aniqlash hamda nazorat tizimini shakllantirishga xizmat qiluvchi tashkiliy tuzilmani anglatadi. Rayzberg (2010) esa korporativ boshqaruvni aksiyadorlar huquqlarini amalga oshirishga ko'maklashuvchi hamda korporativ nazoratni ta'minlovchi iqtisodiy va ma'muriy mexanizmlar yig'indisi sifatida izohlaydi. Shuningdek, u kompaniya rahbariyati, direktorlar kengashi, aksiyadorlar va boshqa manfaatdor shaxslar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik tizimini ham o'z ichiga oladi.

Bizning fikrimizcha, korporativ boshqaruv masalasi nafaqat aksiyadorlik jamiyatlariga, balki mas'uliyati cheklangan jamiyatlarga ham to'liq taalluqlidir. Chunki mas'uliyati cheklangan jamiyatlarda ham boshqaruv funksiyalarini yollanma menejerlarga topshirish imkoniyati mavjud, ishtirokchilar soni 50 nafargacha yetishi mumkin hamda boshqaruv tizimi ko'p pog'onali shaklda tashkil etiladi. Shu bois, mazkur jamiyatlarda ham manfaatlar muvozanatini ta'minlash, boshqaruv samaradorligini oshirish va nazorat mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Xo'jalik jamiyatlarining boshqa turdagi yuridik shaxslardan asosiy farqli jihatlaridan biri — ularning ko'p pog'onali boshqaruv tizimiga egaligidir. Aksiyadorlik jamiyatlarida boshqaruv organlari sifatida aksiyadorlar umumiy yig'ilishi, kuzatuv kengashi va ijroiya organi faoliyat yuritadi. Mas'uliyati cheklangan jamiyatlarda esa ishtirokchilar umumiy yig'ilishi oliy boshqaruv organi hisoblanadi, ustavda nazarda tutilgan hollarda kuzatuv kengashi tuzilishi mumkin hamda kundalik faoliyat ijroiya organ tomonidan amalga oshiriladi.

Mazkur boshqaruv organlarining har biri o'ziga xos vakolat va funksiyalarga ega bo'lib, ular o'rtasidagi vakolatlarning aniq taqsimlanishi va o'zaro muvofiqlashtirilgan faoliyat xo'jalik jamiyatlarining samarali ishlashini ta'minlaydi. Xo'jalik jamiyatlari boshqaruv organlarining asosiy vazifalari quyidagi 1-jadvalda keltiriladi.

1-javdal. Xo'jalik jamiyatlari boshqaruv organlarining asosiy vazifalari¹

№	Boshqaruv organi	Asosiy vazifalari
1	Aksiyadorlar (ishtirokchilar) umumiy yig'ilishi	– mulkdorlar huquqlarini amalga oshirish va jamiyatning huquqiy taqdirini belgilovchi qarorlarni qabul qilish; – jamiyat kuzatuv kengashini shakllantirish, tashkiliy tuzilmasini tasdiqlash, ijroiya organini tuzish hamda uning rahbarini saylash (tayinlash); – “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi Qonunning 59-moddasi va “Mas'uliyati cheklangan jamiyatlar to'g'risida”gi Qonunning 30-moddasida nazarda tutilgan vakolatlarni amalga oshirish.
2	Kuzatuv kengashi	– jamiyat faoliyatiga umumiy rahbarlikni amalga oshirish (aksiyadorlar/ishtirokchilar umumiy yig'ilishi vakolatiga kiritilgan masalalar bundan mustasno); – umumiy yig'ilish qarorlarining ijrosini ta'minlash ustidan nazorat olib borish; – “aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi qonunning 75-moddasi, “mas'uliyati cheklangan jamiyatlar to'g'risida”gi qonunning 38-moddasi hamda jamiyat ustavida belgilangan vakolatlarni amalga oshirish.
3	Ijroiya organi	– jamiyatning kundalik (joriy) faoliyatiga rahbarlik qilish; – aksiyadorlar (ishtirokchilar) umumiy yig'ilishi va kuzatuv kengashi qarorlari hamda topshiriqlarining ijrosini ta'minlash.

Aksiyadorlar (ishtirokchilar) umumiy yig'ilishi xo'jalik jamiyatining oliy boshqaruv organi hisoblanadi. Aksiyadorlik jamiyatida aksiyadorlar, mas'uliyati cheklangan jamiyatda esa ishtirokchilar mazkur jamiyatlarning mulkdorlari sifatida e'tirof etiladi. Mulkdorlarning, jumladan minoritar aksiyadorlar (ulushdorlar)ning huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash umumiy yig'ilishlar faoliyatini samarali tashkil etish bilan bevosita bog'liqdir.

Aksiyadorlik jamiyatlari to'g'risidagi qonunchilikda minoritar aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish maqsadida ularning orasidan minoritar aksiyadorlar qo'mitasini tashkil etish imkoniyati nazarda tutilgan hamda mazkur qo'mitaning vakolatlari belgilab qo'yilgan. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, mas'uliyati cheklangan jamiyatlarda ham kichik ulushlarga ega bo'lgan minoritar ulushdorlar mavjud. Shu bois, mas'uliyati cheklangan jamiyatlar to'g'risidagi qonunchilikda ham minoritar ulushdorlar qo'mitasini tuzish imkoniyatini belgilash maqsadga muvofiq bo'ladi. Bu esa korporativ boshqaruv tamoyillarini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xo'jalik jamiyatlari boshqaruv tizimining muhim bo'g'inlaridan biri kuzatuv kengashi hisoblanadi. Bir qator xorijiy davlatlar qonunchiligida ushbu organ “direktorlar kengashi” deb yuritiladi. Aksiyadorlar (ishtirokchilar) umumiy yig'ilishi davriy ravishda o'tkazilishi sababli jamiyat va uning ijroiya organi faoliyatini doimiy nazorat

¹ Muallif ishlanmasi

qilish imkoniyatiga ega emas. Mazkur vazifani umumiy yig'ilish tomonidan saylanadigan kuzatuv kengashi amalga oshiradi.

Kuzatuv kengashi faoliyatini samarali tashkil etishda uning ishini baholash tizimini joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi. Hozirgi kunda mamlakatimizda xo'jalik jamiyatlari, jumladan davlat ishtirokidagi jamiyatlar kuzatuv kengashlari faoliyatini baholash tartibi bo'yicha yagona normativ-huquqiy hujjat mavjud emas. Bu esa mazkur yo'nalishda tizimli yondashuvni ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltiradi.

Jahon amaliyotida direktorlar kengashi faoliyatini baholash bo'yicha uslubiy asoslar yetarlicha rivojlangan. Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) tomonidan direktorlar kengashi samaradorligini baholash metodikasi ishlab chiqilgan bo'lib, unda baholashga tayyorgarlik, baholashni o'tkazish yondashuvlari, usullari hamda mezonlari aniq belgilangan. Rossiya banki tomonidan esa direktorlar kengashi (kuzatuv kengashi) faoliyatini o'zini o'zi baholash bo'yicha tavsiyalar tasdiqlangan. Ushbu tavsiyalarda kengash a'zolari o'rtasida so'rovnoma o'tkazish, ichki hujjatlar mazmunini va ularga rioya etilishini tahlil qilish, baholash bosqichlari hamda tartib-taomillari ko'rsatib o'tilgan.

Uslubiy tavsiyalarni ishlab chiqishda kuzatuv kengashi faoliyatini baholash tamoyillarini aniqlab olish muhimdir. Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC, 2013) quyidagi tamoyillarga rioya etishni tavsiya etadi:

- baholashning muntazamligi (baholash har yili o'tkazilishi maqsadga muvofiq);
- taqqoslanuvchanlik (natijalarni avvalgi davr ko'rsatkichlari bilan solishtirish orqali dinamikani aniqlash);
- baholash mezonlarini muntazam takomillashtirish (zaruratga ko'ra ko'rsatkichlar tizimini qayta ko'rib chiqish);
- xolislik (baholash jarayoniga mustaqil ekspertlar yoki kengash qo'mitalarini jalb etish orqali ta'minlanishi);
- baholash natijalari maxfiyligini ta'minlash (axborotning qaysi qismi kengash a'zolariga, qaysi qismi aksiyadorlar va manfaatdor shaxslarga taqdim etilishi oldindan belgilanishi lozim).

Shu munosabat bilan, birinchi navbatda davlat ishtirokidagi xo'jalik jamiyatlarining kuzatuv kengashlari faoliyatini baholash bo'yicha milliy uslubiy tavsiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Xo'jalik jamiyatining kundalik operatsion faoliyati ijroiya organ tomonidan amalga oshiriladi. Ijroiya organ yakka tartibdagi direktor yoki kollegial boshqaruv (direksiya) shaklida tashkil etilishi mumkin. Kollegial boshqaruv organi qarorlar qabul qilishda jamoaviy mas'uliyat tamoyiliga asoslanadi.

Ijroiya organi faoliyatini samarali tashkil etishda uning a'zolarining vakolatlari, majburiyatlari va javobgarligini aniq belgilash muhimdir. Mazkur normalar jamiyat ustavida mustahkamlab qo'yilishi lozim. Xususan, qaror qabul qilish tartibi, vakolatlar chegarasi, javobgarlik mexanizmlari va manfaatlar to'qnashuvining oldini olish bo'yicha qoidalar aniq ifodalangan bo'lishi zarur.

Xo'jalik jamiyatlari ijroiya organlarida zamonaviy menejment tamoyillarini joriy etish uchun strategik va biznes-rejalashtirish tizimini takomillashtirish, malakali rahbar kadrlarni tanlash hamda ilg'or boshqaruv texnologiyalarini qo'llash muhim ahamiyatga ega. Bunda shaffoflik, hisobdorlik va natijadorlikka asoslangan boshqaruv tamoyillari ustuvor bo'lishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda xo'jalik jamiyatlari boshqaruv organlari faoliyatini takomillashtirish korporativ boshqaruv tamoyillarini xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish, shaffoflik va hisobdorlik mexanizmlarini mustahkamlash, aksiyadorlar hamda boshqa manfaatdor tomonlar huquqlarini ishonchli himoya qilish orqali jamiyatlarning barqaror rivojlanishi va investitsion jozibadorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy korporativ boshqaruv mexanizmlarini izchil joriy etish xo'jalik jamiyatlarining uzoq muddatli strategik maqsadlariga erishish, boshqaruv sifatini oshirish va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xo'jalik jamiyatlari boshqaruv organlari faoliyatini yanada rivojlantirish uchun, bir tomondan, amaldagi qonunchilikni takomillashtirish, ikkinchi tomondan esa jamiyatlarning ustavlari hamda boshqaruv organlari faoliyatini tartibga soluvchi ichki hujjatlarni zamon talablari va ilg'or xalqaro amaliyot asosida qayta ko'rib chiqish va muntazam ravishda yangilab borish maqsadga muvofiqdir.

Shuningdek, quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish tavsiya etiladi:

- kuzatuv kengashi faoliyatini baholashning milliy uslubiy asoslarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish;
- minoritar aksiyadorlar (ishtirokchilar) huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini yanada kuchaytirish;
- ijroiya organlarida strategik rejalashtirish va natijadorlikka asoslangan boshqaruv tizimini keng joriy etish;
- korporativ boshqaruv sohasida kadrlar malakasini oshirish va professional direktorlar institutini rivojlantirish;
- axborot ochiqligi va korporativ hisobot berish tizimini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.

Umuman olganda, xo'jalik jamiyatlarida boshqaruv organlari faoliyatini tizimli ravishda takomillashtirish korporativ boshqaruv madaniyatini yuksaltirish, investorlar ishonchini mustahkamlash hamda milliy iqtisodiyotning barqaror o'sish sur'atlarini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADBIYOTLAR RO'YXATI

1. Berle A.A., Means G.C. The modern corporation and private property. NY: Macmillan, 1932. P. 38.
2. Monks R.A., Minow N. Corporate governance. 3rd ed. Malden, MA: Blackwell, 2004. P. 72.
3. Осипенко, О. В. Акционерное общество. Корпоративные процедуры. Книга 1. Общее собрание акционеров и совет директоров / О.В. Осипенко. — М.: Статут, 2019. — 504 с.
4. Насибулин Р.Р., Опыхтина Е.Г. Акционерные общества США и РФ// Научные высказывания. 2023.№11 (35). С.107-109
5. Юсупов М. Акциядорлик жамиятларида корпоратив бошқарув тизимини такомиллаштиришнинг иқтисодий асослар: дис. PhD. -Тошкент: ТДИУ,2020.-165б.
6. Ашуров З. Корпоратив бошқарувнинг ташкилий-иқтисодий механизмлари ва уни такомиллаштириш масалалари.//Иқтисодиёт, №2, -Б.33-42.
7. Уринов Б. Акциядорлик жамиятларининг капитал қийматини яхши корпоратив бошқарув асосида ошириш методологиясини такомиллаштириш: докторлик диссертацияси автореферати.-Тошкент: ТДИУ,2025. -39б.
8. Медведева, Тимофеев А. Исследование спроса на институты корпоративного управления: юридические аспекты// Вопросы экономики. — 2003. — N4. — с. 51.
9. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. – М.: Инфра–М, 2010. -512с.
10. Оценка эффективности советов директоров. Пособие для собственников и должностных лиц компаний. Международная финансовая корпорация (IFC). 2013, 36с.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>